

Mit kíván a magyar gyermek?

L. Tóth Katalin például azt szeretné, „ha az egész világon béke lenne, és nem veszekednének az országok vezetői”. Révész Anna pedig így fogalmazza meg kívánságlistáját: „Már régóta szeretnék egy igazi farmert és egy hárszónadrágot. Szeretnék még egy jégkorcsolyát és ezenkívül szeretnék még két egyajtós szekrényt és egy magnót.” Csernus Andrea szerényebb: „Szeretnék, ha olyan ügyes lennék, mint Pál-falvi Anikó, Tibor Kati és Hódosi Mérti”.

Hogy mindezt én honnan tudom? Azokból a levelekből, melyek Janikowszky Éva írónő Kincskereső-beli felhívására özönlöttek a szegedi szerkesztőségbe az ország minden részéből. Nagyszerű láttele az a több száz levél mai tizenéveseink vágyainak, kívánságainak, s röntgenképe a felnőtt társadalom nevelőmunkájának, jó-rossz hatásainak.

Szólnak ezek a levelek az iskolai életéről. Szabó Éva azt írja: „Azt szeretném, hogy ne legyenek olyan tanítók, akik órán kibálnak, pofozkodnak. Ezzel csak rettegésben tartják a tanulókat, és ellenszenvet váltanak ki bennük.” Nagy Katalin önkritikusabb: „En az szeretném kívánni, hogy osztályunk egységesebb, ne veszekedjen mindig.” Décsai Irma megtoldja ezt a gondolatot: „Az iskolába sok gyerek jár, csak az a baj, hogy az egyik lenézi a másikat és az lenne a kívánságom, hogy egyenlőség legyen minden gyerek között.” Balogh Erzsébet még szívbemarkolóbban fogalmaz: „En az kívánom, hogy legalább minket is vegyenek már embeerek. Talán mi nem vagyunk emberek, hogy mindig cigánynak csúfolnak? Cigányok vagyunk, de senkinek sem esik jól, ha csúfolják. Ha nem csúfolnának engem, örülnék. És boldogok lennének az emberek.” Jávor Nóra világmevetővé szelíteti ezt a gondolatot: „Nagyon szeretném, ha az indiánokat kiengednék a rezervátumból... Sokszor én is indián szeretnék lenni, nagy indiánpárti vagyok.” Persze az iskolai előmenetel is sok levélben szerepel. Balázs Zita például azt szeretné legelőször: „hogy az iskolai eredményeim kitűnének legyenek”. Kerekes Tímea pedig azt tartaná jónak, „ha az iskolában több szünet lenne”.

Természetesen azokat a vágyait, akiket megfogalmaznak a gyerekek, amelyekben jövőjük körvonalazódik. Petrezsely Ági sebész szeretne lenni, mert „szeretnék sok embert meggyógyítani, hogy ők is jó egészséggel élhessenek”. Pászti Zoltán írja: Nekem legnagyobb kívánságom, hogy házat tervezhessek, de olyat, melyet minden szó nélkül megépítenének a munkások.” „Legfőbb kívánságom, hogyha felnővök, erdőmérnök lehessék. Azért, mert szeretem az erdőt, az állatokat és a csendet” — fogalmazta meg terveit Garancsy Zoltán. Lidi Valéria pedig azt szeretné, „hogy vegyenek fel az óvónőképző iskolába”. Nem mindenki ilyen konkrét és ilyen szerény. Nagy Gábor például azt írja: „Nekem az egyik kívánságom az lenne, hogy válogatott labdarúgó szeretnék lenni. Tudom, nagy kívánság ez, de ha sokat küzdök és meglesz hozzá az akaratom, akkor egyszer tán magamra ölthetem a címeres mezt.” Nagy Gábor nincs egyedül. Ignáth Erzsébet is a versenypályák felé kacsintgat: „Szeretném, ha sportoló lennék, és hazánk színeit a dobogón képviselhetném.”

A sport mellett a technika és a film foglalkoztatja leginkább az általános iskolás gyerekeket. Találózunk ezek között a sorok között. „Szüntessék meg a tömegpusztító fegyvereket. Egy bomba sok pénzbe kerül. Inkább csináljanak űrhajót helyette” — ajánlja Dézsi István. Takács Margit már kívánság: „Egy űrhajót szeretnék belülről megnézni és azt szeretném látni, hogy a kozmonautákat hogyan készítik fel egy űrrepülésre.” Kővári János azt kívánja, „hogy legyen egy olyan gépem, amellyel tudok csinálni hajót, autót, repülőt. Ezzel a bonyolult szerkezettel járnám

be a világot. Kutatásokat végeznék. Elmondanám a népeknek, hogy milyen az élet Magyarországon”. Hány Péter is csodagépről álmodozik: „Olyan jó lenne, ha lenne egy gépezetem, amellyel minden szegény gyereknek örömet szereznék, mert sok kisgyerek van, aki naponta egyszer kap enni és nincs könyve vagy játékszer.” „Szeretnék kapni egy gokartot, egy motort és egy Lada terepjárót. Csak úgy száguldának a gokart-pályán. Lehet, hogy egyszer felborulnék, ebben ez a baj, de utána újból versenyeznék” — fogalmazza meg optimista óháját Wolf Péter.

No, és a film. „Szeretném tudni, hogyan készülnek a rajzfilmek... a bábfilmek és közelebbről megismerni a forgatókönyvek készítését is” — írja Kozma Katalin. Rege Ildikó első óhaja: „Szeretnék egy filmben szerepelni” — de legeslegnagyobb vágya: „hogy nagykoromban tengerész legyek”. Jónis Kati pedig még többet szeretne: „hogy megtanuljam, hogyan rendeznek egy filmet”. Ehhez kapcsolódik több tévés óhaj is. Knapp Kriszti bizonyára sokak kérését fogalmazta meg, amikor ezt írta: „Szeretném, ha újra vetítenék a Frédi és Bóni, Bubó doktor és a Mészáros család című filmeket a televízióban”. Először Attila kitágítja ezt a listát: „Szeretném, ha több gyermekműsort adnának a tévében. Ne legyen annyi tízperces évad, hanem több, mert mi akkor nem nézhetjük.”

„En az szeretném, ha lenne egy kistestvérem. Azért szeretném, mert nincs kivel játszaniom” — sóhajt fel levelében Nagy Helga. Persze nem mindenki testvérét szeretne. Csernus Andrea például így ír: „Szeretnék egy vizslakutyát és ha valaki le akar óni egy őzikét, én nem engedném meg neki, mert a természet csak akkor szép, ha van benne állat is. A kutya természetesen kicsi és aranyos lenne.” Nem mindenki éri be kiskutyával. Például Molnár Mónika: „En meg azt is szeretném, ha lenne egy kis majomom, aki elkísérne az iskolába. Irto klassz lenne eljátszani vele, megtanítani beszélni, játszani.” Jakcsics József nem elégszik meg egyetlen állattal: „Azt kívánom, hogy legyen sok pénzünk, és akkor elköltözhethetünk a lakótelepről. Vennék egy szép nagy kertes házat. A kert lenne egy kisebb-fajta állatkert. Az állatokat beidomítanám mindenféle. Felépítenék a világ legnagyobb cirkuszában. Óriási sikert aratnék és az egész család büszke lenne rám.” Gueth Juli egészen más oldalról közelíti meg a témát: „Azt kívánom, hogy a kutyákért ne kelljen adót fizetni. Akkor nem lenne olyan sok kóbor kutya az utcán, mert olyan elszomorító látvány az a sok éhez, csapzott állat. És azt is szeretném, hogyha nagy lesznek, sikerüljön állatorvosnak lennem.” A természet védelméhez kapcsolódik Nagy Tibor levele: „Utolsó kéréssem pedig az lenne, hogy ne szennyezzék tovább a Balatont. Mert ha majd nekünk lesznek gyerekeink, azok nem biztos, hogy el tudnak jutni külföldre a tengerpartra, akkor legalább itt, Magyarországon élvezhessék a magyar tengert, a Balatont.”

A táborozás, az új barátság utáni vágy, mások megismerése sem hiányozhat a kívánságlistákból. Fehérvári Anikó sorai: „Nekem talán az a kívánságom, hogy eljuthassak egy nagy táborba, ahol a Föld minden részéből érkezett gyerekek táboroznak.” Tulajdonképpen Virágh Judit is hasonlóképpen fogalmaz: „Több gyerekkel szeretnék levelezni és barátkozni. Megtudni, milyen körülmények között élnek és tanulnak. El szeretnék jutni sok külföldi országba és azok fővárosába.” Erdei Zsuzsa nagy terveket is sző: „Nagyon szeretnék egy olyan tettet végrehajtani, ami talán az egész világ gyerekeinek boldogságát szolgálná. Szeretnék azokon a gyerekeken segíteni, akik nyomorban, szegénységben élnek, és nincs rendes ruhájuk, ennivalójuk alig akad.”

A falun élő Kis Márton óhaja még csak a legszűkebb környe-

zetre terjed ki: „En nagyon szeretném, ha minden községben létesítenének vidám parkot, mert a falusi gyerekek is nagyon szeretnek játszani és most csak a városokban vannak vidám parkok.” Katona Mónika már az egész országra gondol: „En azt szeretném, olyan legyen Magyarország, mint Tündérorság.”

A kívánságok sokfélék, szerteágazók. De érkezett olyan levél is, amely egészen másképpen fogta föl a felhívást: „Elgondolkodtam, ha megkérdeznék, mi a kívánságom, nem is tudom, mit felelnék. Eddigi vágyaim, kívánságaim — bicikli, farmernadrág, egy-egy jó könyv, nyári üdülés — szüleim és nagyszüleim teljesítették. Szeretem barátnőmet, jó iskolába járni. Azt kívánom, hogy a világban minden gyerek olyan boldog legyen, mint én” — írta Lovász Dorottya. Arra is akad példa, nem is kevés, amit sok-sok gyerek nevében szedett sorokba V. Tünde: „Nagyon örülök, hogy legalább Éva néniem el tudom mondani kívánságaimat, vágyaimat, mert itthon senki sem hallgat meg. Például itt van a legutóbbi eset. Az áprilisi újság valamelyikében olvastam, hogy a nemzetközi gyermekév alkalmából kedvezményes áron tartják meg az idei lovaglótanfolyamot. Megkértem szüleimet, hogy engedjenek el, ők bele is egyeztek. Amikor menni kellett volna a felvételre, haboztak, hogy — egyedül nem mehetek! Mészse van! Egyszerre lefújták az egészet. Így sajnos az a kívánságom nem teljesült. Persze, nem ez az első eset. Amikor népi táncra akartam járni, először helyeselték, hogy végre valamit akarok csinálni. De amikor a konkrét jelentkezésre került a sor, megint csak, nem! volt a válasz. Remélem a következő levelemben már elért vágyakról fogok tudni írni, s örömmel fogom újságotlani, hogy amit el akartam érni: Sikerült! (Ha édesanyámmal tetszik találkozni, ne tessék megemlíteni nekik panaszos levelem).”

Ennyit a tanulságos tallózásból. Úgy gondolom, ezek alapján már össze lehet állítani a 12 pontot, azt, hogy Mit kíván a magyar gyerek 1979-ben, a gyerekek nemzetközi évében?

1. Legyen béke, testvériség, barátság a világon!
2. Minden gyereknek legyen testvére! (Meg kutyája, macskája, majma stb.)
3. A bizonyítványokban csak „unalmas” ötösök sorakozzanak!
4. Egyetlen tanító néni és tanár bácsi se kiabáljon, egyetlen pofon se csattanjon el!
5. Valósuljon meg minden osztály egysége!
6. Nyíljon minél több nemzetközi úttörőábr!
7. Minél több mai gyerek érje el célját: álljon a dobogó legmagasabb fokára, öltse fel a címeres mezt, vegye át az orvosi-mérnöktanári stb. diplomát!
8. Tudja meg minden kis kíváncsi, milyen belülről az űrhajó, hogyan készül a film, milyen is az őserdő meg a tenger!
9. Állítsák meg a Balaton szennyeződését!
10. Külön gyereksatortat szervezzenek a tv-ben!
11. Vidámparkot minden településre!
12. Legyen minden év gyermekév, mindenki olyan boldog, mint Lovász Dorottya és nevezzék Magyarországot Tündérországnak!

A kiadvány hitelűl:

TANDI LAJOS

Költők országa

Költők országa vagyunk. Nem túl eredeti, helyesebben szólva, közhelyizű megálapítás ez ma már, dacára, hogy semmiféle hivatalos statisztikai adat nyomatékával nem bizonyítható. Csupán alapos gyanúja merül föl nap mint nap, állandó, időszakos és alkalmi kiadványokban, sajtóban, az írott szó mozgáskörletének megannyi terepén. „A élő magyar irodalom legutóbbi évtizedében fiatal íróknak annyi antológiája jelent meg, mint korábban soha” — szögezi le Vasy Géza hol másutt, mint éppen egy antológia prólogusában, mindjárt az olvasó szíves figyelmébe is ajánlva a legfrissebbet, Madárúton. Ez a címe, s 45 ifjú költőpalánta 420 versét gyűjti csokorba, némileg szokatlan, mondhatni meglehetősen invokációval: „a válogatás technikai szempontja az volt, hogy minden harmincöt éves aluli költőt bemutassunk, aki idáig nem szerepelt központi antológiában, és önálló kötete nem jelent meg, illetve nincs sajtó alatt.” (Amely módszertani tájékoztatónak nemcsak a fogalmazása meglehetősen, hiszen miféle válogatás az, ahol válogatás nélkül jut hely mindenki, hanem a tényszerűsége is: 45 költőt karotékoztak, holott ez a szám bizvást lehetne kétannyi, ám csupán ebből a 45-ből akad kettő, Tóth Erzsébet, Petróczy Éva, akiknek kijött már kötete a Madárúton megjelenése előtt, tehát föltehetően nyomdában is volt idejekorán.)

A bevallott teljességigény mindig kétkedésre csábít. Kiváltképp a lírában, ott is a fiataloknál, ahol életkori sajátosság, ha tetszik, biológia — olykor fejlődési rendellenesség, kamaszkori bőrbetegség, máskor megszépítő érzelemzavar — a vers; aligha lehet eléggé körültekintő, alapos bármilyen enumeráció, mi csatlakoztatni bizottsággal képes ceruzát vonni érték és értéktelenség közé.

Mert hiszen a vers minősége le nem egyszerűsíthető a tiszta buza, vagy ocsú dilemmájára. Viszont terem a költészet miféleképp feneketlen bőséggel, hogy hovatovább a természetes és szükségzerű órcapatául szegődött kritikái — kiadói, lektori, recenziói — értékvédelem nemegyszer zavarba jön, elveszti szigorú objektivitását, s a különböző csoportok, törekvések, nemzedékek érdekvédelmi szövetségévé válik. E megbízhatatlansága, esendő kétségbeesése, végtére is érthető. Hiába intette — kortársaiban hallgatlagosan — kései utódait az igazán nagy költő: „Ne fogjon senki könnyelműen a hurok pengéjéhez” — szava, úgy tetszik, érzéketlenül zúgott át az eltelt évszázadon.

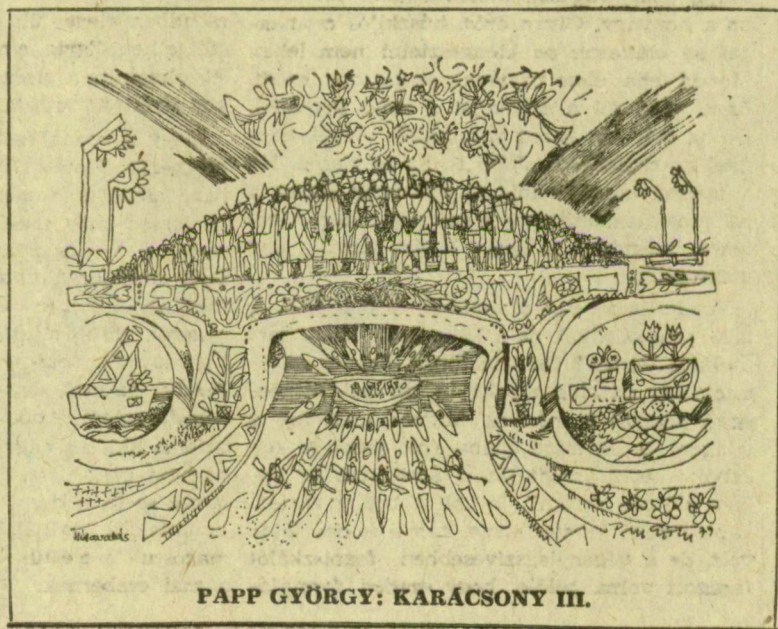
Nem is igen méltányos dolog persze mindig és feltétlenül társadalmi fogékonyt, közéleti töltést, politikai hajlamot számonkérni a lírától, minthogy az én költészetnek itt és most bizonyításra nem szorulóan jelentékeny kultusza, létjogosultsága, presztízsa — gyönyörűsége hegygerinc-vonulata volt, van s lesz is még a művészetországban —, de hát a vers csak látszólag tűnik a legkönnyebben birtokba

vehető művészeti tevékenységnek. Ha a személyiség föltárlkozását hivatott szolgálni („Ha nem tudsz mást, mint eldalolni saját fájdalom s örömed”), akkor legyen is hozzá személyiség, lehetőleg kialakult, a mesterség ezernyi fortélyával felszerelkezett, máskülönben híg és ocsó magamutatóssá silányul rím, ritmus, szerkezet. Márpedig a kialakult személyiségek ármádiája biológiaiailag sem a 35 éves aluli korosztályokat jellemzi, ezért aztán, félreértés ne essék, feltétlen reflexként lép működésbe ilyenkor az elvárások tendenciózussága: aszerint vizsgálni a fiatalok természetét, mi mindent, mennyit, s hogyan sajátított el ki-kí magának az öt körülbelül társadalom mindennapi valóságának problematikájából, mi mértékben él (vagy miért nem él) a személyiségét még óhatatlanul magas fordulatszámon, csiszol, munkál, kiformaló közösségekben, odahaza, iskolában, munkahelyen vagy másutt.

Mégis, közösségélményt firtatni a mai magyar líra felderítő-sorkatonáinál farlezuai gögnek, esetleg politikai gipszpárnázásnak, jobb esetben vasalt esztétikák zászófelvonásának tetszik. Mert minek ágyval lőni a veréb, hadd daloljanak szívük óhaja, kényekedve, fiatalaságuk áradó ösztöne szerint a pacstírták. Pacstírták? A Kosmosz könyvek friss gyűjteménye az ég madaraiból nem túlságosan sokat mutat (mutathat) meg földközben. Ahonnan ornitológiai szakképzettség nélkül földelíthető a szem rendre, családra, nemre, fajra való hovatartozásuk szerinti különbözőségeiket. Annyi természetesen távcsővel is látszik, hogy például (visszamaradva a kötet alfabetikus sorrendjénél) Bókton Gábor erős vágyat érez a múlt romantikáját jelenünk hideg életvívésébe mártani; hogy jobbára utólmények röptetik Hegyi Gyula fantáziáját; hogy Kapecz Zsuzsának női erénye a bőbeszédűsége; hogy Petri Csathó Ferenc félreértelen szárnycsapásokkal keresi földközeli fészkeket (nála érzem legkevésbé a madárarajokat elborító dedalozó pőz dacos szükséglet), meghogy levelet írta Naxon-xipánba, s Petróczy Évának merő véletlenségből pont „ott volna jó”; hogy Székelyi Endre Fugái annyira elnyerték a szerkesztő tetszését, egymás után kétszer is kiszedette, függőlegesen, meg vízszintesen; hogy a „poeta doctus” Téglási Imre az ataraxiát is képes megvereslni stb. Egyáltalán: hogy sokukból, igen sokukból szakad ki fohász ihlető elődökhöz, akiket szívesen fognak kézen, segítsenek repülni; s hogy például csak erősen asszociatívra fogott agytevékenység árán tudok érteni ilyen sorokat, mint: „Kemények festik a vacsorát az égnek”, inkább tudok fölfogni olyan Zalán Tibor-i ars poéticát, mely rokon-szenves konokossággal jut el egy mégly közhelyszerű hitvallás kimondásáig: „Nem állok semleges zászlók szelében.”

Elnézve a madarak vonulását, megolvassa az okosan tájékozott élettrajzi jegyzeteket, kitűnik, heten e tájt bontogatták szárnyaikat, jobbára főiskolai tanulmányaikkal kötődve Szegedhez, s maradt belőlük kettő, Petri és Téglási, ma is e város lakója, értelmiségi dolgozója. Közülük Petri Csathó Ferenc a rangidős, neki van itt jelen, számszerűen is, verse a legtöbb — lassacskán megpályázhatná az „antológus költő” eddig elosztogatlan babérleveleit: tehetsége oly minőségben is bizonyított, hogy ki érti, mitől száll szívesebben Gazdátlan hajókra, s nem kamatozott még önálló kötetben. Mondhatnám persze egyenesen a szemébe, kollégális szigorral akár, a szerkesztőségi folyosón, de hát látom előre, minő spród bájjavogor űlne ki arcára, majd kategórikusan leintene: na bumm, és akkor mi van. Az a bizonyos beckmesseri kötet nem tán ezért várt úgy magára?

NIKOLÉNYI ISTVÁN

PAPP GYÖRGY: KARÁCSONY III.